

viljin at hjálpa var ó-trúligur, sjálvt í eini tíð, tá ið stór kreppa var í landinum.

Ætlanir, ið ikki eru framdar

Treyðugt so, tá ið litið verður aftur, eru ætlanir, ið hava ligið á borðinum, men sum ikki eru komnar longur. Ein av hesum er ætlanin um at gera ein filmklubba, har fólk tekna seg sum lim og fyri limagjaldið sleppa at siggja 8-10 filmir hvørt hálvár.

- Ætlanin við hesum er at vísa norðurlendskan film, sum ikki verður visur í biografunum. Hetta bindir húsio ógvuliga nógv, men ætlanin er ikki slept, og nýggi stjórnin arbeiðir víðari við tí.

- Tey, ið ganga nógv í biograf, velja heldur ein aksjónfilm fram um ein norðurlendskan dygdar-góðan film. Men vit skulu minnast til, at tað eru fólk, ið velja tað óvugta og sum einki hava í at velja. Fólk kunnu eisini læra at siggja film.

- Eg hevði í hyggju at fáa opera til Føroya, meiri ballett og dukkusjónleik. Eg kundi hugsað mær at fingið feroyingar at fáa áhuga fyri dukkusjónleiki. Í hesum býr ein møguleika at skriva til børn, og at ferðaðst runt á dagstovnum og til yngri skúla-flokkar.

Seimasta avrikið í Føroyum á hesum sinni er at geva út eitt feroyskt kort-spæl, tað fyrsta av sínum slag, sum Bárður Jákupsson hevur teknað.

- Hetta verður mín souvenir til feroyingar.

Út um landið

Síðsta vár hevði Norðurlandahúsið í Føroyum fimtan ár á baki. Í tí sambandi varð tosað aftur og fram um, hvat hesin stovnurin hevur havt at týða fyri feroyingar og mentunarlívið í Føroyum. Og leikluturin hjá hesum tí størsta mentunardepli-um í Føroyum stendur ikki óbroyttur, heldur Peter Turtshchaninoff.

- Føroyska mentunar-lívið fer at taka yvir ein part frá Norðurlandahúsinum. Føroya fólk hevur fingið eitt yrkisleikhús til dómis. Aðrenn varð yrkis-sjónleikur spældur í Norðurlandahúsinum. Uppgávan hjá húsinum verður at bjóða altjóða mentan, ikki kommersiella.

- Um Norðurlandahúsið verður eins ráðandi í feroyska mentunarlívinum í framtíðini sum tað er og hevur verið, veldst um, hvussu tað gongur Føroyum figgarliga. Eg kom higar, tá ið kreppan var ringast. Fólk høvdu ongar pengar til at skipa fyri tiltøkum og tí hevur húsio havt ein part av teimum uppgávum. Tá ið landið tekur yvir partar av mentunarlívinum, skilt soleiðis, at tað fær innivist og

karmar aðra staðni, verður leikluturin hjá húsinum ein annar. Stjórnin má lurta eftir, hvat hendir í feroyska samfelagnum, og Norðurlandahúsið kann átaka sær at vera við, tá ið tiltøkini verða ov stór, ov trupul og ov smøl.

Norðurlandahúsið er bindilið millum Føroyar og hini Norðurlöndini, stovnurin skal stuðla tjóðarmentanini og ikki minst koma út á bygd.

- Norðurlandahúsið skipar fyri um 60 tiltøkum á bygd um árið. Umstøðurnar eru ikki so góðar alla staðni, men hetta verður bót um í næstum. Eg havi í try á arbeiði fyri at fáa ein framleiðslubil til húsio, ið hevur alla tekniska útgerð. Verður hesin bilurin keyptur, sum eg rokni við, ber til at skipa fyri tiltøkum alla staðni í landinum, har koyrandi er. Samstundis kann bilurin eisini brúkast saman við útgerðini í Norðurlandahúsinum, tá ið hann ikki verður brúktur úti um landið. Tað kann ikki vera meiningin, at øll bygda-húsin í Føroyum skulu keypa slíka útgerð. Kunnu bygda-fólkini ikki koma í Norðurlandahúsið, má Norðurlandahúsið koma til tey.

Nýggjar og aðrar raðfestingar

Seinasta summer og heyst vóru atfinningar at hoyra og siggja í fjølmiðlunum frá fólk í mentunarlívinum, ið lögdu stjórnin í Norðurlandahúsinum undir ikki at lurta og hava víðing fyri teimum og tí, tey hava at bjóða.

- Eg havi altíð lurtað, kanska ikki í so stóran mun eftir felagsskapum, men eg havi verið noyddur at gera aðrar raðfestingar. Eg havi litið við at skilja, hví hesi vænta, at tey hava einkarett uppá tað, ið skal vera í húsinum. Mín rættur sum stjórnari er eisini at koma til Føroyar við nøkrum hugskotum, ið feroyingar ikki droyma um, bæði góðum og minni góðum. Tað ber eisini til at venda tað soleiðis við og siga, at uttan at fylgja boðum úr Norðurlandaráðnum og raðfesta soleiðis, sum teir politikararnir seta út í kortið, høvdu vit ikki fingið stórra figgarætlan til húsio. Tá ið tú tekur nýggi tiltøk inn í húsio, gongur tað so ella so út yvir tiltøk, ið hava átt heimarett í húsinum.

- Mentan ávíkurlar øll viðurskipti í mannalívinum. Tey, ið gera brúk av mentunartilboðum og tey, sum virkin, taka lut í mentanini so ella so, liva longri. Mentan er lívsdygd. Tað ber ikki til hjá eini tjóð at vera til uttan mentan.

Gongur inneftir

Í sendingini Innskoti í SvF fyri einum ári síðani tosaði Peter Turtshchaninoff um hugtakið aquamentan ella oyggjamentan. Tað vil siga mentan, ið eyðkennir eitt oyggjafólk.

- Tá ið tú sært fastar listaframsýningar í Føroyum merkir tú, at kraftin í listini gongur inn eftir, at listafólk ið í nógvum før-um stendur við rygginum

móti havinum. Nógvur bókaútgávur í Føroyum eru søgulig afturlit - um feløg, felagsskapir, fólk og slíkt. Ógvuliga litið pláss er til nýskapandi skaldskap, og tað er tekin um, at feroyingar hyggja inn eftir ístaðin fyri úteftir.

- Eg havi aldri skilt, hví tað er so, tí flestu feroyingar hava verið uttanlands. Sjálvsagt eru undantøk, men tey eru fá. Eitt nú Tróndur Patursson.

Hann sprengir øll mörkini, ið bingjan setir honum, og avmyndar kosmos. Eins og William Heinesen. Feroyingar eiga at vera meiri opnir fyri teimum vindingum, ið blása uttanifrá. Tað ber til at verja seg, um tað fer at blása av nógv og ódn er í væntu. Tað fremmandi nýtist ikki at vera ræðandi, tað kann eisini vera íblástur. Tá ið so stórir dentur verður lagdur á afturlitandi mentan, er litið pláss til menning.

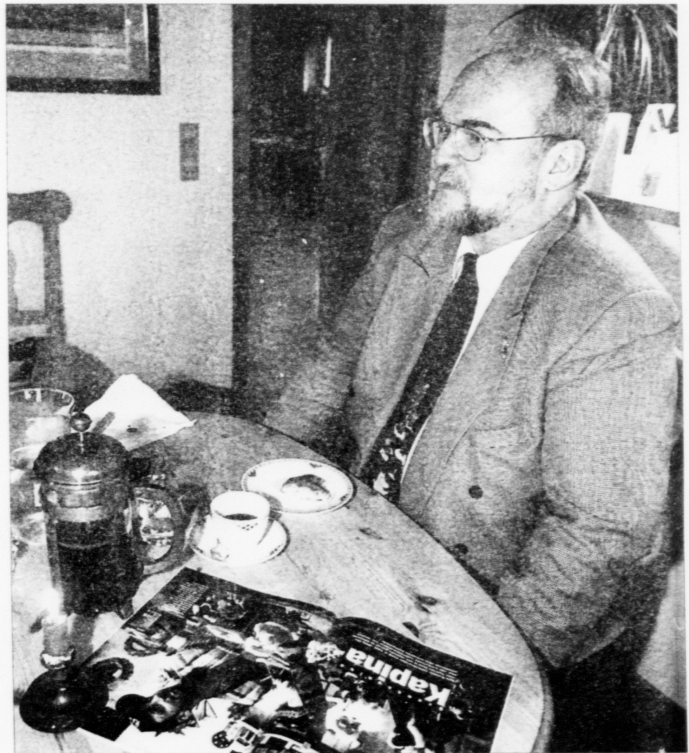
Peter Turtshchaninoff metir, at ein orsök til hetta er, at feroyingar hava havt eina fremmandu mentan í landinum, ið hevur verið yvir teirra.

- Feroyingar hava ikki rivið seg mentunarlíga leysar frá hesi mentanini. Ikki fyrr enn í nýggjari tíð hava feroyingar fingið loyvi til at vera rættir feroyingar. Tað ber ikki til at leypa søgulig tjóðarskeið um, og tað ber heldur ikki til at heinta alt tað mista inn við at leypa annað um. Feroyingar hava rætt og slætt ikki havt tíð at koma ígjøgnum menningina, ið hevur verið aðra staðni, og tað er orsakað av vantandi frælsi. Bert frælst fólk kunnu hugsa frælst.

- Økt fatan millum menniskju er týðningarmikil, og uppgávan hjá Norðurlandahúsinum er eisini at vísa feroyingar list, teir ikki eru vanir við. Verða eyguni ikki latin upp fyri slíkari list, ber ikki til at útvíkla seg. Idealisma og sjálvoffran er nógv mikið til eitt vit, men fyri at útvíkla listina mugu pengar til.

- Mentan ávíkurlar øll viðurskipti í mannalívinum. Tey, ið gera brúk av mentunartilboðum og tey, sum virkin, taka lut í mentanini so ella so, liva longri. Mentan er lívsdygd. Tað ber ikki til hjá eini tjóð at vera til uttan mentan.

- Tað hava altíð verið einstakir politikarar í Føroyum, ið hava verið tilvitadur um mentan, men gjøgnumgangandi hava politikararnir sviðki mentanina. Í kreppuni hevur verið trupult at satsa uppá mentanina. Men Føroyar eru eitt litið land og tað fer ongantíð at vera so, at her fer at vera alt. Fleiri og fleiri fáa eina útbúgving innan list og onnur nema sær aðrar høgur útbúgvingar, og tað eru partvis hesi, ið fara at

- Tað er rættiliga hugvekjandi, at feroyingar hava varðveitt so nógv av fornmentanini, sigur Peter Turtshchaninoff

mynda feroyska mentunarlívið. Hesi fara ikki at vera tigandi, tey vilja vera í Føroyum og tey fara at seta krav. Tað hoyrir til listina, at hon mótmælir, bæði sjálva listina og samfelagið. Listin setir spurnartekin við alt viðtikið, og mynduleikarnir fara altíð at hava trupult við at góðtaka hesi spurnartekini.

Lívið er eitt val

Peter Turtshchaninoff er varin við at geva teimum, ið fyrireika ein feroyskan mentapolitikk, góð ráð. Bæði tí hann er útlendingur og tí hann er á vegg út úr einum virknum leikluti innan mentunarlívið.

- Feroyingar eiga at gera sær greitt, hvat teir vilja hava og gera sær greitt, at ráð og umstøður eru ikki til alt. Tí eigur eftir mín-um tykki at verða lagdur dentur á tað feroyska og tað sum hevur týðning fyri feroyingar.

- Musikkúlin ger eitt

sera stórt arbeiði og nú siggjast fruktirnar av hesum. Men eg undrist á, hví eingin sanglerari ella sangpedagogur er í Føroyum. Feroyingar eru fram um alt annað eitt syngjandi fólk. Her eru nógv fólk, ið duga væl at syngja, men teimum tørvar hjálp at koma longri fram. Tá ið sangpedagogar eru her á vitjan, siggja vit, hvussu stórir tørvurnir er á einum slíkum.

- Ein stuðulsskipan eigur at verða sett í verk, sum hjálpir teimum, ið hava gávur og evni, soleiðis at tey kunnu fara uttanlands at nema stórra lærðóm. Verða tey stuðlað heimanifrú í at fara uttanlands, føla tey, at tað tey gera hevur týðning og tey fáa hug at koma aftur. Fáa tey ongan stuðul, hava tey ongan hug at koma aftur. Tað verður ongantíð eitt livibreyð til øll, men velur tú kortini at seta teg niður í Føroyum, hevur tú gjørt

eitt val.

- Børn verða trygg, tá ið tey hava nokur mörk. Børn uttan mörk verða rædd yvir fyri valdinum, tey halda, at tey hava. Á sama hátt er samfelagið. Føroyar hava ikki og fara ongantíð at hava eitt so fjóltáttað mentunarliv, sum vit kenna aðra staðni.

Framtíðin

Í fyrsta umfari fer Peter Turtshchaninoff aftur til Finnlands.

- Eg kundi hugsað mær at skriva eitt sindur um tíðina í Føroyum, eg fari at royna at týða bók eftir William Heinesen til finskt, og so fari eg at vera saman við dóttrum mínum, sum ikki hava sæð so nógv til pápan síðstu árin, sigur Peter Turtshchaninoff at enda.

Íkast um mentapolitikk

Hetta er sjeýnda samrøðan í eini greinarøð um ein feroyskan mentapolitikk, ið landsstýrið í samgonguskjalinum hevur sett út í kortið skal orðast við støði í mentunarlítinum frá 1996, Avmarkaður marknaður. Í samrøðum og greinum geva vit eitt íkast til orðaskiftið um ein framtíðar mentapolitikk. Komandi mikudag verður samrøða við Jógvan Dahl, tónleikara.